

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

АЛЛАХВЕРДІЄВОЇ ІРИНИ ВАЛЕРІЇВНИ

на тему «Розвиток страхування у системі формування соціально-економічної безпеки регіону», виконаної на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Однією з важливих функцій держави та ключовим чинником розвитку національної економіки є гарантування соціально-економічної стабільності регіону. У цьому контексті розвиток страхування відіграє важливу роль, оскільки допомагає зменшити ризики, пов'язані з можливими фінансовими втратами. Одним з основних завдань страхування є зменшення збитків, спричинених непередбачуваними подіями. Використання страхових інструментів забезпечує фінансову безпеку громадян та підприємств, сприяє їхній стійкості. Страхування майна, відповідальності, життя та здоров'я громадян, транспорту, підприємств є надійними засобами гарантування соціально-економічної безпеки регіону. Розвиток страхового ринку сприяє зміцненню фінансової стабільності підприємств та громадян, підвищенню життєвого рівня та загального економічного прогресу регіону.

Попри значний обсяг наукових досліджень у даній галузі, актуальність подальших досліджень стосовно особливостей розвитку страхування у системі формування соціально-економічної безпеки регіону підтверджується трансформаційними змінами, що відбуваються в рамках регіональної політики та розвитку страхового ринку.

Так, проблема розвитку страхування у системі формування соціально-економічної безпеки регіону потребує глибокого вивчення і наукових розробок, що визначає високу актуальність даної дисертаційної роботи. Цінність роботи полягає у розробці й обґрунтуванні теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо розвитку страхування у системі формування соціально-економічної безпеки регіону. У цьому відношенні мета і завдання, поставлені автором, є актуальними та потребують розв'язання.

Дисертаційна робота Аллахвердієвої Ірини Валеріївни виконана згідно з темами науково-дослідних робіт Миколаївського національного аграрного університету: 0121U109253 «Розвиток страхової екосистеми України в умовах структурних трансформацій», у межах якої автором розроблено стратегію розвитку страхового ринку в умовах трансформаційних змін, обґрунтовано практичні рекомендації щодо протидії страховому шахрайству в сучасних умовах діяльності українських страхових компаній та на основі міжнародного досвіду внесено пропозиції щодо можливості створення в Україні інституту страхового омбудсмена; 0121U114744 «Формування потенціалу місцевого розвитку територіальних громад», у межах якої автором удосконалено алгоритм комплексного оцінювання соціально-економічної безпеки регіону з використанням інтегрального показника та уточнено систему показників-індикаторів в розрізі її складових.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз дисертаційної роботи та наукових публікацій І. В. Аллахвердієвої дозволив дійти висновку про достатній рівень обґрунтованості й достовірності викладених теоретико-методичних і прикладних результатів, що ґрунтується на: застосуванні наукових підходів у процесі обґрунтування практичних рекомендацій щодо розвитку страхування у системі формування соціально-економічної безпеки регіону; опрацюванні широкого кола наукових джерел з досліджуваних питань, відповідного правового поля, значного масиву статистичних даних та інших інформаційних джерел. Логічна структура дисертаційної роботи, достовірність та обґрунтованість зроблених висновків і рекомендацій також визначається сукупністю викладених наукових результатів.

Теоретичною і методичною основою дисертаційного дослідження є нормативно-правові акти України, зокрема Закони України «Про страхування», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної ради України з прав людини «Про стан додержання та захист прав і свобод людини і громадянина в Україні», Доповідь OECD «Global insurance market trends 2021», статистичні матеріали Державної служби статистики України та

Миколаївського обласного управління статистики, інтернет-ресурси, монографічні, періодичні та довідкові публікації, матеріали звітності спеціалізованих організацій різних країн. Автором в ході дослідження опрацьовано достатню кількість літературних джерел, серед яких праці вітчизняних і іноземних вчених, нормативно-правові документи, що регулюють і регламентують процеси розвитку страхування у системі формування соціально-економічної безпеки регіону.

Достовірність проведеного дослідження зумовлена використанням значної сукупності методів дослідження, зокрема: абстрактно-логічний, монографічний, метод теоретичного узагальнення, метод порівняльного аналізу, порівняльно-правовий метод, графічний метод тощо.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження, наукових положень та рекомендацій дисертантки підтверджено їх апробацією та схваленням на Міжнародних і Всеукраїнських науково-практичних конференціях.

У дисертації раціонально поєднуються теоретичний і практичний матеріал. Мета дослідження відповідає темі дисертаційної роботи. Зміст та структура роботи повністю узгоджується з її назвою, метою та завданнями досліджень. Об'єкт і предмет визначені вірно. Наукові положення викладені конкретно, логічно, висновки та рекомендації ґрунтуються на результатах авторських досліджень проблеми.

3. Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження

Найбільш суттєві результати, що розкривають особистий внесок дисертантки у розробку досліджуваної проблеми та характеризують наукову новизну, полягають, на наш погляд, у наступному:

вперше:

– обґрунтовані методологічні підходи щодо формування інституту страхового омбудсмена в Україні як альтернативної платформи розгляду справ потерпілих страхувальників та визначені переваги його впливу на формування соціально-економічної безпеки регіону (підрозділ 3.3, рис. 3.7);

удосконалено:

– алгоритм комплексного оцінювання соціально-економічної безпеки регіону з використанням інтегрального показника та уточнено систему показників-індикаторів в розрізі її складових (підрозділ 1.3, рис.1.7);

– концептуальну модель формування страхового ринку, яка базується на врахуванні реалізації інтересів всіх груп стейкхолдерів та використанні інформаційно-технологічних інновацій з метою досягнення синергетичного ефекту (підрозділ 1.2, рис. 1.3);

– системний підхід щодо забезпечення процесу захисту прав споживачів страхових послуг, який включає чотири складові: правове регулювання; механізм компенсацій; інформаційне забезпечення; вирішення страхових спорів (підрозділ 3.3, рис. 3.6).

дістало подальшого розвитку:

– трактування змісту поняття «соціально-економічна безпека регіону» як комплексу умов і факторів регіональної економічної системи, що забезпечують ефективний соціально-економічний розвиток регіону, раціональне використання його економічного потенціалу та досягнення інтересів території в межах національної економіки (підрозділ 1.1);

– методика оцінки розвитку страхового ринку, яка складається з п'яти груп показників (показники, що характеризують інституційний аспект; показники, що характеризують обсяги страхових послуг; показники, що характеризують структуру ринку; показники, що характеризують роль ринку в економіці країни; показники, що характеризують рівень концентрації ринку) (підрозділ 1.2, рисунок 1.5).

Зміст роботи містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень щодо розвитку страхування у системі формування соціально-економічної безпеки регіону, що має істотне значення для спеціальності 051 Економіка галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки. Дисертаційна робота характеризується сучасним науковим стилем викладення матеріалу, логічною послідовністю, коректним використанням статистичних і емпіричних даних, аргументованою авторською позицією з найбільш актуальних питань розвитку страхування у системі формування соціально-економічної безпеки регіону.

Всі вищезазначені положення є підставою для висновку, що дисертаційна робота виконана на достатньо високому науково-теоретичному і методичному рівнях та має наукове, теоретичне та практичне значення.

4. Теоретична значимість і практична цінність дослідження

Теоретичне значення одержаних І. В. Аллахвердієвою результатів полягає в розробці теоретичних положень щодо розвитку страхування у системі формування соціально-економічної безпеки регіону, а саме:

– трактуванні змісту поняття «соціально-економічна безпека регіону» як комплексу умов і факторів регіональної економічної системи, що забезпечують ефективний соціально-економічний розвиток регіону, раціональне використання його економічного потенціалу та досягнення інтересів території в межах національної економіки;

– системного підходу щодо забезпечення процесу захисту прав споживачів страхових послуг, який включає чотири складові: правове регулювання; механізм компенсацій; інформаційне забезпечення; вирішення страхових спорів.

Практичне значення одержаних результатів, теоретичних положень, висновків і рекомендацій полягає у можливості їх використання як методологічний базис активізації процесів розвитку страхування у системі формування соціально-економічної безпеки регіону. Обґрунтованість викладених основних наукових положень та доцільність використання розроблених теоретико-методичних підходів розвитку страхування у системі формування соціально-економічної безпеки регіону підтверджена в управлінській практиці відділення в м. Миколаїв приватного акціонерного товариства «Українська пожежно-страхова компанія» (довідка від 16.01.2023 р. №1/2023), Березанської селищної ради (довідка від 06.02.2023 р. №5/1/1-10/23), ТОВ «СП «Південна аграрно-експортна компанія» (довідка від 25.11.2022 р. №25-22), Миколаївського національного аграрного університету (довідка від 07.02.2023 р. №06-01/133).

Отримані наукові результати дисертаційної роботи та опубліковані у фахових виданнях статті використовуються в навчальному процесі Миколаївського національного аграрного університету при викладанні таких навчальних дисциплін як: «Управління та планування розвитку територій»,

«Страхування» та при підготовці курсових робіт, звітів з навчальної, виробничої та фахової практик здобувачами вищої освіти.

5. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих автором наукових працях

У 13 наукових працях, включаючи 3 статті у фахових виданнях України, 5 публікації у виданнях, що індексуються в науково-метричній базі Scopus, та 5 матеріалів конференцій, опубліковані всі положення наукової новизни та основні результати дослідження Аллахвердієвої І. В. Згідно з пунктом 8 Постанови КМУ № 44 від 12 січня 2022 року, кількість опублікованих праць, що включають результати дисертаційної роботи, становить 12,5. Опубліковані праці за темою дослідження у повному обсязі відображають зміст дисертаційної роботи.

6. Характеристика академічної доброчесності здобувача

Рукопис дисертаційної роботи Аллахвердієвої І. В. було перевірено на плагіат за допомогою програми Unicheck, у процесі чого виявлено деякі співпадіння з публікаціями автора, термінологією, посиланнями на бібліографічні джерела, загальноживаними словосполученнями та нормативно-правовою базою (2,33% схожості). Після ґрунтовного аналізу наукових публікацій автора та вивчення матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного порушення, таких як плагіат, самоплагіат, фабрикація або фальсифікація результатів дослідження. Тому дисертаційна робота Аллахвердієвої І. В. є самостійною оригінальною працею, яка не містить порушень академічної доброчесності.

7. Дискусійні положення та зауваження стосовно змісту дисертації

Поряд з безперечно важливими науковими здобутками, позитивною оцінкою змісту та оформлення дисертаційної роботи слід зазначити окремі зауваження та дискусійні положення, зокрема:

1. У підрозділі 1.3. автором розроблено алгоритм оцінювання соціально-економічної безпеки регіону (рис. 1.7), яким передбачено розрахунок як інтегральної оцінки соціально-економічної безпеки регіону в цілому, так і її проміжні оцінки – для кожної виділеної складової. Разом з тим, варто було б

запропонований алгоритм оцінювання соціально-економічної безпеки регіону розглянути на прикладі визначення проміжних оцінок соціально-економічної безпеки регіону, що дозволило б виділити складові з найнижчими оцінками та уточнити причини наявного стану соціально-економічної безпеки регіону за певною складовою.

2. Заслуговує на увагу проведене оцінювання рівня соціально-економічної безпеки Миколаївської області (підрозділ 2.2), здійснене із застосуванням вагових коефіцієнтів для кожної складової соціально-економічної безпеки регіону (табл. 2.9). Зважаючи на те, що запропонований алгоритм оцінювання соціально-економічної безпеки регіону може застосовуватися для різних регіонів, доцільно було б більше уваги приділити обґрунтуванню методики визначення вагових коефіцієнтів для різних регіонів.

3. При удосконаленні алгоритму комплексного оцінювання соціально-економічної безпеки регіону автор використовував інтегральний показник, який базується на системі показників-індикаторів в розрізі її виробничої, соціальної, економічної, зовнішньо-економічної, інвестиційно-інноваційної, фінансової та екологічної складових. Робота отримала б вищого рівня завершеності у разі застосування даного алгоритму для комплексного оцінювання соціально-економічної безпеки різних регіонів України з їх подальшим аналізом та інтерпретацією отриманих результатів.

4. У процесі аналізу розвитку страхування в аспекті соціально-економічної безпеки регіону (підрозділ 2.3) дисертанткою всебічно розглянуто сучасний стан страхового ринку в Україні та зроблено висновок щодо наявних проблем та потенційних загроз. Доцільно було б глибше представити особливості розвитку страхування за різними регіонами України та врахувати їх у подальшому визначенні стратегічних орієнтирів розвитку страхування у контексті формування соціально-економічної безпеки регіону.

Вказані зауваження носять переважно дискусійний характер та не зменшують цінності представленої роботи, її вагомому внеску у розв'язання проблем розвитку страхування у системі формування соціально-економічної безпеки регіону, а скоріше свідчать про складність проблематики дослідження.

8. Загальна оцінка дисертаційної роботи і висновки

У процесі детального вивчення дисертаційної роботи Аллахвердієвої Ірини Валеріївни на тему «Розвиток страхування у системі формування соціально-економічної безпеки регіону» встановлено:

1. Мета та завдання дослідження, поставлені у роботі, були досягнуті. Відповідні науково-теоретичні положення, рекомендації та висновки, що були зроблені на основі результатів дослідження та відображені у дисертації, були опубліковані автором. Апробація отриманих результатів підтверджує їх наукову новизну та практичну значимість.

2. У цілому дисертаційна робота І. В. Аллахвердієвої «Розвиток страхування у системі формування соціально-економічної безпеки регіону» є завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему, що містить елементи наукової новизни, має теоретичне й практичне значення, апробацію і публікації результатів роботи та відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України до оформлення дисертацій, які затверджені наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 зі змінам і доповненнями, внесеними наказом МОН України від 31.05.2019 № 759 та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, який затверджено постановою КМУ від 12.01.2022 № 44.

Вищенаведене дає підстави стверджувати, що дисертація Аллахвердієвої Ірини Валеріївни може бути представлена до публічного захисту для здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Рецензент:

доктор економічних наук, доцент,
завідувачка кафедри менеджменту та маркетингу
Миколаївського національного
аграрного університету

Анастасія ПОЛТОРАК

Підпис Анастасії Полторак засвідчую:

Начальниця відділу кадрів Миколаївського національного аграрного університету Людмила МАШКІНА

